

HB OS
F.370 ZK

HB 7.370

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR HÍRLAPTÁRA

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

20.évf. 1917.

1/3-9/10.sz.

bor.,cl.,tj.,3 t.,6 mell.

h:bor.:4-9/10.sz.

Fv.

ma

HB f.370

OROSZTÉNY
KÖNYV-
TÁR

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

SZERKESZTI GYÖRGGYI KÁLMÁN

Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat kiadása. ~ ~
Evente tíz szám ~ Előfizetési díj egy évre 22 korona

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT, AZ ORSZÁGOS M. IPARMŰVÉS ZETI MŰZEUM ÉS ISKOLA KÖZLÖNYE. MEGJELNIK ÉVENKINT TÍZSZER

XX. ÉVFOLYAM. 1917. 1—3. SZÁM.

TARTALOM.

Lyka Károly: A huszadik év küszöbén	1
Csányi Károly: Radács Jenő †	3
Lindner Ernő: Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet	4
Szablya János: Koronázás és művészet	6
Dr. Szendrey János: A koronázási díszhintók	21
Csányi K., Radács J., dr. Dankó J., D. K.: A koronázás egyházi műtárgyai	22
Nádai Pál: A koronázás iparművészete	29
Dr. Kenczler Húgó: A királyi hitlevél	31
Múzeális ügyek: Az O. M. Iparművészeti Múzeum új igazgatója. — Előléptetés	32
Egyházi művészet: Budapest székesváros az egyházi művészetért	45
In memoriam: Zrumeczky Dezső (1883—1917) †	46
Szakirodalom: Wigand könyvel. — A világháború a művészetben. — Díszítő művészet. — Reneszansz építési emlékek Szamosújvárotról. — Ex libris, rajzos könyv. — A festő. — A magyar könyv jelene és jövője. — A fekete könyv	46
Kiállítások: Pro Transsylvania. — Hét kiállítás egy múzeumban. — Régi és modern könyvek kiállítása. — Rokkankiállítás	50
Pályázatok: Eldőlt pályázat	51
Levelesláda: Bécsbe vándorolt hódolati tárgyak. — Nyilatkozat. — Régiségkereskedelem és árdrágítás	52
Háborús világ: Hősemlekkínai ezüst örökégyökkel. — Francia-német művészváros. — Városszépítés a háború után. — Német lövészárkok-újságok. — Internáltak munkái. — Sebesültek iparművészeti munkái	61
Kronika: A koronázási bélyegek. — Herz Miksa. — Az öntött vas és az iparművészeti nagyipar. — A pusztai fiai és az aranyosok. — A könyvesbolt berendezése. — A műkritikáról. — A műgyűjtő lakása. — A bolgár királyné és a házipar. — Az épületlakatos és bádogos iparművészete. — Ablakfüggönyök az utcáról nézve. — Népművészet és nőgyűsületek. — A koronázási útvonal díszítése. — Nádler Róbert	65
Dívatművészet: Dívatmúzeum és textilművészeti tanszék. — Peche Dagobert	68
Hivatalos közlemények.	
Hirdetések.	
Műmellékletek: I. (1. old.) A királyi eskü szövegének első lapja. Tervezte Falus Elek. — II. (44—45. old.) A királyi hitlevél első oldala. Tervezte Helbing Ferenc. — III. (64—65. old.) A székesfőváros hódolati felirata. Tervezte Megyer-Meyer Antal.	

UNGARISCHES KUNSTGEWERBE

OFFIZIELLES ORGAN DER LANDESGESELLSCHAFT FÜR KUNSTGEWERBE, DES KUNSTGEWERBEMUSEUMS UND DER KUNSTGEWERBESCHULE.

XX. JAHRGANG. 1917. 1—3. HEFT.

INHALT.

K. Lyka: An der Schwelle des XX. Jahres	1
K. Csányi: Eugen v. Radács †	3
E. Lindner: Das Konstantinopler ungarische wissenschaftliche Institut	4
J. Szablya: Krönung und Kunst	6
Dr. J. Szendrey: Krönungs-Prachtkarossen	21
K. Csányi, E. Radács, Dr. J. Dankó, K. D.: Kirchliche Kunstgegenstände bei der Krönung	22
P. Nádai: Kunstarbeiten für die Krönung	29
Dr. H. Kenczler: Die königl. Verfassungsurkunde	31
Museale Nachrichten	32
Kirchliche Kunst	45
In Memoriam	46
Fachliche Literatur	46
Ausstellungen	50
Wettbewerbe	51
Briefkasten	52
Kriegerische Zeiten	61
Chronik	65
Modekunst	68
Offizielle Mitteilungen.	
Anzeigen.	
Kunstbellagen: I. (Seite 1.) A. Falus: Die königl. Eidesformel. — II. (Seite 44—45.) F. Helbing: Die königl. Verfassungsurkunde. — III. (Seite 64—65.) A. Megyer-Meyer: Huldigungsadresse der Haupt- und Residenzstadt Budapest.	
Előfizetési díj a „Magyar Iparművészet” egy évfolyamára 22 K. Külföldre egész évre postahivatal úján rendelve K 21.60, nem postai rendeléssel 26 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IX., Üllői-út 55—57. sz. Telefon: József 678.	
Im Jahres-Abonnement (10 reich illustrierte Hefte) 22 K, für das Ausland durch Vermittlung eines Postamtes K 21.60, sonst K 26.—. Schriftleitung und Geschäftsstelle Budapest, IX., Üllői-út 55—57.	

Az O. M. Iparművészeti Társulat tagjainak a „Magyar Iparművészet” illetménykép jár, évi 20 korona tagsági díj ellenében. Tagul jelentkezni lehet az igazgatóságnál (Budapest, IX., Üllői-út 55—57. szám).

MACHER ÉS ROSZNER SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI ÉS VÁMKEZELÉSI RT.

BUDAPEST, V. KER.,
BÉLA-UTCA 4. SZÁM
ALAPÍTTATOTT 1861
TELEFON 37-63. SZ.

AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉS ZETI MŰZEUM ÉS AZ ORSZ. M. KÉPZŐ-
MŰVÉS ZETI TÁRSULAT HIVATALOS SZÁLLÍTÓI. — MŰTÁRGYAK
SZAKSZERŰ CSOMAGOLÁSA ÉS SZÁLLÍTÁSA BEL- ÉS KÜLFÖLDRE.

HB 7.370

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI MŰZEUM ÉS ISKOLA
ÉS AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT KÖZLÖNYE

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁS-
ÜGYI MAGY. KIR. MINISZTER
MEGBIZÁSÁBÓ L SZERKESZTI
GYÖRGGYI KÁLMÁN

XX-**IK** ÉVFOLYAM 1917
BUDAPEST
KIADJA AZ ORSZÁGOS MAGYAR
IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT

MAGYAR
HATÁRMEGSEG

GEORGI FALMA

BUDAPEST, AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS
NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT NYOMÁSA

SZÖVEG JEGYZÉKE.

ÖNÁLLÓ CIKKEK:

Lyka Károly: A huszadik év kliszöbén	1
Csányi Károly: Radisics Jenő	3
Lindner Ernő: Konstantinápolyi magyar tudományos intézet	4
Szablya János: Koronázás és művészet	6
Szendrei János dr.: A koronázási díszhintók	21
A koronázás egyházi műtárgyai	22
Nádai Pál: A koronázás iparművészete	29
Kenczler Hugó dr.: A királyi hitlevél	31
Végh Gyula: Az Iparművészeti Múzeum hivatalása	69, 220, 260
Elek Artur: A művészi levélbélyegről	72
Márkus László: Az aukciók	75
Lenkei Henrik: A vas a művészetben	85
Dr. Bárczy István elnöki megnyitóbeszéde: A városok iparművészeti feladatai	109
Radisics Elemér: Horvai János művészete ...	112
Bogdánffy-Pauly Erik: Díszítő festés — szobafestés	115
Fieber Henrik: Templompadlók	126
Dr. Csermelyi Sándor: Aukciók	131
Ifj. Fábrián Béla dr.: Az előkelő polgári lakás	173
Margitay Ernő: Művész és művészet	177
Lyka Károly: A szobrászmunka útja	189
Rabinovsky Marius: Háborús szervezkedés ...	193
Kozma Lajos: Mérnöki alkotások, monumentális emlékek	215
Gróh István: Iparművészeti Iskolánk reformjáról	217
Csányi Károly: Sigerus Emil gyűjteménye ...	231
Dr. Szalai Emil: Az iparművészet alkotásainak jogvédelme	255
Kós Károly: Sztambuli impressziók	255
Rabinovsky Marius: Iparművészeti múzeumok elrendezése	272
Margitay Ernő: Templomos művészet	273
Nádai Pál: Magyarok külföldön	275

PÁLYÁZATOK:

Eldölt pályázat	51
Megjegyzések egy bélyegpályázatról	90
Középjó minőségű bútorok tervpályázata ...	157
Csomagolási pályadíjak	157
Az új királyarcképes postabélyegek	214
Bútortervpályázat	250
Új pályázat	250
Ex-libris-pályázat	290
Hadikölcsön-plakátok	290

KRÓNIKA:

A koronázási bélyegek	63
Herz Miksa	64

Az öntött vas és az iparművészeti nagyipar ...	64
A pusztia flai és az aranymosók	64
A könyvesbolt berendezése	65
A műkritikáról	65
A műgyűjtő lakása	66
A bolgár királyné és a háziipar	66
Az építéslakatos és bádogos iparművészete ...	66
Ablakfüggönyök az utcáról nézve	67
Népművészet és nőegyesületek	67
A koronázási útvonal díszítése	68
Nádler Róbert	68
A nemesi oklevelek és a magyar iparművészet	90
Egy orvosi lakásról	90
A konstantinápolyi magyar ház	91
Magyar divatművészek	92
A divat és a fényűzés	92
Mese a hattúágyas hálószobáról	92
A központi hatalmak iparművészete a semlegeseknél	105
Az iparművészeti nevelés és a hazai stílus ...	105
Nagyvárosi munkáslakás-telepek	106
A reformáció emléktárgyai	106
Építéstílus és népművészet	159
Baumhor Vilmos kérelme	160
A Weltner-alapítvány pályázati feltételeinek módosítása	160
A Magyar Iparművészek Testülete közgyűlése	160
Munkabizottság	160
Barátságpoharak	161
Hogy utánozták hajdan az ébenfát?	161
Építészeti tévutak	161
Tűfestések	162
Gyarmati stílus Amerikában	162
Az órásbolt kirakata	163
A romantikus és a szép gőzgép	163
Művészkártyák	164
Iparművészet és filmvállalkozás	164
A művészet demokratizálása	164
A magyar iparművészet boltja	194
Tallózás	194
Ösztöndíj és elismerés	195
Új bronzöntő eljárás	195
A napernyő történetéből	196
A táncosnő az iparművészetben	196
Magyar Iparművészek Munkaszövetsége ...	237
Faragó Ödön Konstantinápolyban	237
Egy monumentális falfestményről	237
Tóth Gyula műveihez	238
Az idei karácsonyi iparművészeti vásár ...	247
A trónörökös pár emléke	291
Hajóépítés és iparművészet	292
Goethe és a stílusimádás	292
Az üvegszekrény	292
A lipcsei vásár és versenytársai	293
Migge gyermekkertje	293
Helyreigazítás	293

Belvárosi kirakattanulmányok	295
A néplélek és iömegárú	294

KIÁLLÍTÁSOK:

Pro Transilvania	50
Hét kiállítás egy múzeumban	50
Régi és modern könyvek kiállítása	51
Rokkantiállítás	51
A berlini divatmúzeum kiállítása	145
Iparművészeti karácsonyi vásár	206
Rokkantügyi kiállítás	207
Virágok és kiállítások	207
A német Werkbund Svájcban	207
Karácsony az üvegszekrényekben	278
A Kernstock-kiállításból	287
Színvadi díszletek kiállítása	287

SZAKIRODALOM:

Wigand könyvei	46
A világháború a művészetben	48
Díszítő művészet	48
Reneszánsz építési emlékek Szamosújvárott	48
Ex libris, rajzos könyv	48, 249
A festő	48
A magyar könyv jelene és jövője	49
A fekete könyv	49
Az olajfestés mestersége	107
Két új könyv	145
A hatósági művészetápolás feladatairól	146
Az Orsz. M. Iparművészeti Múzeum és gyűjteménye	208
A koronázási ünnepi díszítések ismertetése	208
A művészi fényképezés	211
Házépítés meg megymás	211
A felfedezett Magyarország	212
A batik	248
Gazdasági életünk a jövőben	249
Egy Bruno Paul monográfia	288

MÚZEÁLIS ÜGYEK:

Az O. M. Iparművészeti Múzeum új igazgatója	52
Előléptetés	52
Az Iparművészeti Múzeum új korszaka	87
" " " újabb szerzeményeinek kiállítása	87
" " " és a Holitscher-aukció	88
" " " hivatása	152
" " " kérdéséhez	152
" " " feladatairól	205
Sigerus Emil gyűjteményének megvásárlása	206
A Kilényi-gyűjtemény	247
Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményének átrendezése	248
Két különleges múzeumból	288

IV

IN MEMORIAM:

Zrumecky Dezső	46
Petrik Albert	158
Szalay Imre báró	214
Iglói Szontagh Erzsébet	291
Rodin	291

SZAKOKTATÁS:

Növendék-fényképek	144
A művészek iparművészeti készlltsége	208
Az Iparművészeti Iskola új igazgatója	248
Az Iparművészeti Iskola évkönyve	288

HÁBORÚS VILÁG:

Hősemlék kínai ezüst örökégökkal	61
Az iparművészet pacifizmusa	61
Francia-német művészaháború	62
Városszépítő háború után	62
Német lövészárók-újságok	62
Internátiak munkái	63
Sebesültek iparművészeti munkái	63
Polgári hadiírem	141
Művészek hadiszolgálatai	141
Festett ablakok, mint háborús emlékek	142
Háborús képeslevelező-lapok	142
Hadiékszerek	142
A franciák és székesegyházaik	142
Kenotaphium	143
A Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság kiállítása	205
Katonateleptések és kislakások	205
Hősemlékeink a külföldön	247
Kehely, mint háborús-emlék	276
Rokkantomkák a piacon	276
Háború és bútortermelés	278

DIVATMŰVÉSZET:

Divatmúzeum és textilművészeti tanszék	68
Peche Dagobert	68
A női toalett járuléka	148
Jettchen Gebert Amsterdamban	148
A magyar csipke	157
Díszmagyar női ruhák modern alkalmazásban	215
Szövetbrossok	289
Művészi gyermekruhák	289
Síflusruhák	289
Lendecke	289
Ruhaszín és jellem	290

EGYHÁZI MŰVÉSZET:

Budapest székesfőváros az egyházi művészetért	45
Nagy Sándor üvegfestményei és kézimunkái	147

NÉPMŰVÉSZET:

Baranyamegyei ingválldíszek	147
A tót népművészet	212

LEVELESLÁDA:

Bécsbe vándorolt hódolati tárgyak	52
Nyilatkozat	52
Régiségkereskedelem és árdrágítás	52
Nyomdászai, könyvművészet és egyébek	107
Hapag és Társai	158
Kiskáté hadimilliomosoknak	215
Steiner Lajos levele	250
A hablaány és a déli éllap	290

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK:

Kérelem	$\frac{1}{2}$	I.
Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat választ- mányi ülései	$\frac{1}{2}$ I.—4. I.— $\frac{5}{6}$ III.—8.	I.
Pályázat hálószoza- és ebédlobbútor-tervekre $\frac{1}{2}$ III.— $\frac{5}{6}$		I.
Pályázat új postabélyegekre	4.	I.
A limanovai plakett	4.	IV.
Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat XXXII. évi rendes közgyűlése	$\frac{5}{6}$	II.
A Népjóléti központ	7.	I.
Iparművészeti tervek rokkantak részére	8.	I.

Szemelvények az Iparművészeti Iskola szobrászati szakosztályának munkáiból	197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204
Tóth Gyula: Épületdíszítmény	248
Délnémet színes fafaragvány, XVI. század eleje	252
Mária a gyermek Jézussal. Olasz reneszánsz	253
Bory Jenő: Pieta. A sarajevói merénylet emlékművének részlete	296

ÉRMÉSZET:

Haranghy Jenő: Éremterv	195
Berán Lajos: Plakettek	295
Tóth Gyula: Emlékplakettek	244

ARCHITEKTURA, INSTALLÁCIÓ:

Györgyi Dénes és dr. Lechner Jenő: A koronázási főtemplom főhomlokzatának díszítései	10
Györgyi Dénes és Pongrácz Szigfrid: A Werbőczy-utca torkolatának díszítése	11
Györgyi Dénes: A Szentháromság-tér ünnepi díszítése	12
Györgyi Dénes: A koronázási útvonal díszítése	13
Györgyi Dénes és Pongrácz Szigfrid: A Dísz-tér díszítései	14
Kós Károly: A Szent György-tér díszítése, közepén a kardvágási dombbal	15
Pogány Mór és Rákos Manó: A budai régi Szentháromság-szobor a hozzáépített emelvény talapzattal	16, 17
Dr. Lechner Jenő: A királyi pár trónusa a budai koronázási templom szentélyében	25
Dr. Lechner Jenő: A budai koronázási főtemplom ünnepi díszű főhajója	26
Dr. Lechner Jenő: A budai koronázási főtemplom ünnepi díszű főoltára	27
Dr. Lechner Jenő: A koronázási főtemplomtrónoszékei	28
Szirontai Lhotka I.: Kiállítási csarnok a konstantinápolyi magyar házban. Eszmei terv	88
Szirontai Lhotka I.: Könyvtárterem olvasófülkéje a konstantinápolyi magyar házban. Eszmei terv	89
Szirontai Lhotka I.: Könyvtárterem kandallósarka a konstantinápolyi magyar házban. Eszmei terv	91
Szemelvény Toroczkói Wigand Ede hímes udvar c. művéből	106, 107, 144, 145, 158, 159
Vágó József: Úri szoba intarziás mennyezetének részlete	125, 154
Vágó József: Ebédlő gipszmennyezetének egy mezője	150
Vágó József: Ablakkeret	151

Vágó József: Faragott fülkemennyezet	152
Vágó József: Oszlopburkolás részlete és ajtóbetétrács részlete	153
Vágó József: Részlet egy pillér fafaragásából	154
Tóth Gyula: Kettős síremlékterv	246
Török sírok az ejubi temetőben	256, 257, 261
Síralapzat	258
Tehélibi Mahomet-han koporsója Brüsszaban	263
Temető Skutariban	264
A skutarii Valide-mosé kútja	265
Musztafa szultán turbéja Ejubban	265
Szablya Frischauf F.: Oltárterv a galgamácsai r. k. templom részére	266
Szablya Frischauf F.: A nőrinicei r. k. templom oltára	267
Szablya Frischauf F.: A nőrinicei r. k. templom gyóntatószéke	268
Szablya Frischauf F.: A nőrinicei r. k. templom padjai és szószéke	269
Szablya Frischauf F.: A nőrinicei r. k. templom keresztelő medencéje	274
Pál Hugó: Előszoba tervezete	277
" " Uri lak Békéscsabán	279
" " Békéscsabai uri lak alaprajza	280
Bábolnay József: Hősemlék az Isonzó partján	295
Bory Jenő: A trónörökös pár emlékműve Sarajevóban	297
Bory Jenő: Pad a Miljacka-hídon Sarajevóban	297
A M. F. T. R. IV. Károly nevű új személyszállító gőzösnének I. oszt. étkező terme és lépcsője	298, 300
Menyhért Miklós: Cipőbolt belseje	301

GRAFIKA:

Falus Elek: A királyi eskü szövegének első lapja	1
Záródísz	2, 74, 108, 250
III. Károly hitlevele	40, 41
II. Lipót hitlevelének címlapja	42
I. Ferenc	43
IV. Károly hitlevele	44
Megyer-Meyer Antal: Budapest székesfőváros koronázási hódolófelirata	64
Szirontai Lhotka István rajza	69, 71, 72, 75, 76, 85, 86
Vágó József rajza	109, 128, 129, 130
Helbing Ferenc: A kir. József-műegyetem egyik tiszteletbeli doktori oklevele	133
Haranghy Jenő: Fejlécek	174, 175, 212, 213
" " Szövegképek	176, 177
" " Tollvázlatok	178, 179, 189, 191, 206, 207
" " Exlibrisek	180, 194, 195
" " Díszletvázlatok	181
" " Hábórus emléklap vázlata	182, 183
" " Illusztrációk	186, 187
Tóth Gyula: Vignetta	216, 249, 259, 271
Kovács Erzs: Ugozca vármegye hódoló felirata	254
Haranghy Jenő: Pályadíjas plakáatterv	302
Földes Imre:	302

FÉNYKÉPEK :

Radisics Jenő		9
Berndorfer Ilonka felvétele	} Szemelvények a székesfővárosi iparrajziskola fényképészeti szakosztályá- nak munkáiból	136
Füredi Renée "		137
Bohacsek Margit "		138
Bräuner Zsófia "		139
Walter Olga "		140
Forbát Böske "		140

FÉMMUNKÁK :

A XIX. század elejéről való öntöttvas munkák 95,	95
A XIX. század elejéről való vasékszerek és fél- dombormű	94
Vágó József: Bronz erkélyrács részlete	155
" " " kerti kapu "	156
Tóth Gyula: Síremlék öntött vasból	221
Empire órák bronzból	224
XVII—XVIII. századi ónedények, 1805-as szám- mal jelzett kávédaráló, XVII. századi hűtő- veder és XVII. századi bronzmozsár	228
Kapuromdísz, kovácsolt vas, XVIII. század ...	233
Cégértartó, " " " "	235

Tóth Gyula: Kovácsoltvas-temetőkapuk	245
Bory Jenő: Emléktábla acélból, a trónörökös- pár meggyilkolásának helyén	295

BŐRMUNKÁK :

Nádler Róbertné: Batikolt bőrmappa	134, 135
Dörre Ida: Batikolt bőrtárca	154
Bükkerti Mariska: Batikolt bőrtárca	155

VEGYESEK :

A királyi hercegek egyik díszhintaja	18
Az ú. n. Napoleon-díszhintó	18
A királyi díszhintó	19
Vágó József: Ebédlő falának frize	115
Nagy Katinka: Művészi virágtervezetek	165
Haranghy Jenő: Gyermekjátéktervek	184
" " Jelmezvázlatok	185
" " Supraporta	188
Tóth Gyula: Sírkereszt fából	218, 219
" " Síremlék fából	220
Miniatűrök, elefántsontra festve	230
Tóth Gyula: Fából faragott katonasír	237
Körösfői Kriesch Aladár: Freskófestmény 242, 243	
Kernstock Károly: Falifestmény vázlata	284

1111

M

KAROLY

MIELSŐ
KÁROLY

ISTEN KEGYELMÉBŐL
AUSZTRIAI CSÁSZÁR,

MAGYARORSZÁG

E NÉVEN
NEGYESZEDIK,
APOSTOLI KIRÁLYA,

Mi

ELSŐ KÁROLY
ISTEN KEGYELMÉBŐL

AUSZTRIA CSÁSZÁRA,
CSEHORSZÁG KIRÁLYA STB,

MAGYARORSZÁG
E NÉVEN NEGYEDIK
APOSTOLI KIRÁLYA

MINT
MAGYARORSZÁG S HORVÁT-,
SZLAVON ÉS DALMÁTORSZÁGOK-
NAK ÖRÖKÖS ÉS APOSTOLI
KIRÁLYA

ESKÜSZÜNK AZ ÉLŐ ISTENRE, BOL-
DOGSÁGOS SZÜZ MÁRIÁRA S AZ
ISTENNEK MINDEN SZENTEIRE,
HOGY AZ ISTEN EGYHÁZAIT, MA-
GYARORSZÁG S HORVÁT, SZLAVON-
ÉS DALMÁTORSZÁGOK TÖRVÉNY-
HATÓSÁGAIT, S EGYHÁZI ÉS VILÁGI
MINDEN RENDŰ LAKOSAIT JOGAIK-
BAN, KIVÁLTSÁGAIKBAN, SZABADSÁ-
GUKBAN, SZABÁDALMAIKBAN, TÖR-
VÉNYEIKBEN, RÉGI JÓ ÉS HELYBEN-
HAGYOTT SZOKÁSAIKBAN MEG-
TARTANDJUK, MINDENKINEK

A HUSZADIK ÉV KÜSZÖBÉN

IRTA LYKA KÁROLY

Világfelfordulás közepette kezdi meg huszadik évfolyamát a „Magyar Iparművészet”. Hogy fogyatkozás nélkül végezheti e zivatáros időkben is fontos munkáját, arra mutat, hogy akiktől e folyóirat sorsa függ, a jövőre gondoltak s épp a jövő érdekében vállalták a jelen százféle baját, nehézségét. Hiszen arról van szó, hogy a kultúrmunka, amely Európa keletén ránk háramlott, töretlenül folyjon tovább s a jövőben is növelje erőnket, nemzeti kincsünket.

Mert hisz éppen ez az életcélja úgy a „Magyar Iparművészet”-nek, mint azoknak az intézményeknek, amelyeknek ez a folyóirat a szószólója. Értjük az Iparművészeti Társulatot, az Iparművészeti Múzeumot, az Iparművészeti Iskolát. A fogyasztó közönségen kívül ezen a három intézményen sarkallik ez idő szerint művészi iparunk sorsa. E sors változatairól adnak képet a lap eddigi évfolyamai, amelyeket épp ez évforduló alkalmából szeretnénk röviden ismertetni. Feladatunkat megkönnyíti, hogy a kilenc első évről egy ízben (1907) már maga a folyóirat számolt be s ránk most már inkább az utolsó tíz kötet tanulmányozása vár. Viszont megnehezíti a kísérletet az anyag gazdagsága. Körülbelül az az első benyomásunk, hogy e tekintetben nagyot fejlődött s meg is szépült a lap, amely ez idő szerint egyetlen művészeti folyóiratunk s egymaga végzi a művészeti propagandát a közönség körében.

S ebben a tekintetben a lap szellemén, irányán még ma is az a nemes intenció uralkodik, melyet annak idején első szerkesztője, Fittler Kamill szabott ki számára, akinek 1910-ben történt halála fájdalmas vesztesége a folyóiratnak.

Amily könnyű egy programot leírni, épp oly nehéz meg is csinálni. Csak annak lehet fogalma azokról a sokszor egészen váratlan helyeken támasztott nehézségekről — amelyeket szinte lépten-nyomon kell leküzdeni —, aki maga is belekóstolt már az efajta munkába. Pedig ennek a munkának folynia kell, lankadatlanul, egy percnyi szünet nélkül. Mert a magyar iparművészet született ápolója, fogyasztója, a közönség, még mindig némi idegenkedéssel nézi iparművészetünket. Még nem forrott össze vele, nem bizalmasa. Kényelmes páholyból nézi, fejlődik-e, nem fejlődik-e. Ez inkább kíváncsiság, mint együltérzés, inkább

figyelem, mint szeretet. Szó sincs róla (s ez e folyóirat nem utolsó érdeme), a jég megfőtt már, de még sok munkába fog kerülni, amíg a hideg páncéltól megszabadított földön kiserked a hímes tavasz, a gyümölcsös nyár.

Mindenki, aki megérti művészi iparunk jövőjének fontosságát, bizonyára azon lesz, hogy ez a helyzet megváltozzék. Elsősorban e lap dolgozik serényen e feladat megoldásán. Először is azzal, hogy valóban seregszámra ismereteti írásban és képben iparművészeti termelésünk javát, számos elemző, felvilágosító cikkben alapozza meg s bővíti a közönség idevágó ismereteit. Ez a tizenkilenc kötet valóban minden használatos technika és anyag köréből válogatta mutatványait, nem is volna nehéz belőle rendszeres stílisztikát és technológiát összeállítani. A közönség nem panaszkodhatik, hogy nincs forrás, ahonnan merítsen. De épp oly kevésbé panaszkodhatnak az iparművészet tervelő- s anyagban dolgozó munkásai. Temérdek tanulmány-anyag van e tizenkilenc kötetben, így elsősorban az összes hazai idevágó kiállítások, a külföld legjobb példái, Iparművészeti Múzeumunk remekei igazán gazdag példatár. Az itt levont tanulságok értékesítésére is mód kínálkozik, még pedig a sűrűn ismétlődő pályázatok révén, amelyek a legkülönbözőbb technikák köréből vett feladatok megoldására serkentik művészeinket. A lap rendszeresen reprodukálta e pályázatok eredményeit s ezek a minden évfolyamban sűrűn közölt beszámolók maguk is tanulságosak s egymás mellé helyezve képet adnak iparművészetünk fejlődéséről is. Épp oly állandó tanulság-forrás a Társulat kiállítási anyagának reprodukív és kritikai ismertetése s nem kis érdekességű a szintén minden évben ismétlődő beszámoló, amelyben a lap az Iparművészeti Iskola tanítványainak kiállítását mutatja be.

A közlemények e csoportja állandó anyaga mind a tizenkilenc kötetnek. Röviden utaltunk rá, hogy ezek után kiemelhessük a különlegesebb anyagot. S ilyenben valóban bővelkedik a legutóbbi tíz évfolyam, amellyel itt foglalkozni fogunk.

Néhány nagy magyar magángyűjtemény ismertetése köti le elsősorban figyelmünket. Ilyenek a Giergl-(1907), Gerhardt- és a Pálffy-műkincsek (1910). A két első gyűjtemény ismertetése azért is fontos volt, mert mind a kettő feloszlott s legszebb darabjaik nem lesznek egyhamar könnyen hozzáférhetőkké. Az első különösen remek, nagyértékű textilmun-

káival, a második keramiai darabjai révén volt nevezetes.

Nagyérdekű sorozat volt a régi Pest-Buda épületeit díszítő faragványok, rácsok, kapuképzések stb. válogatott darabjainak bemutatása (1915). Az empire- és táblabíró-kor ez emlékei felé a közönség is érdeklődéssel kezd fordulni s ennek az érdeklődésnek ébrentartása remélhetően hozzá fog járulni ahhoz, hogy e kedves formájú iparművészeti ereklyék ne vesszenek el nyomtalanul.

Az eddig említett nagyobb közlemények a multtal foglalkoztak. A tíz kötet anyagának túlnyomó része azonban a jelené. Terjedelmesebb beszámoló ad képet a svédországi (1909) és a franciaországi (1913) iparművészeti állapotokról számos kép kíséretében. A legnagyobb figyelem s a legtöbb tér azonban a hazai iparművészetnek jut ki. Sok becses közlemény látott ebben a keretben napvilágot. Ilyen például Wartha tanulmánya Zsolnayról (1908), amely valóban művészettörténeti jelentőségű. Felette érdekes az oly nagy iparművészeti együttes-munkák ismertetése, mint amilyen például a velencei magyar ház és a gödöllői telepé (1909), mert itt alkalom nyílik a különböző technikák stílusos egységbe való hangolását tanulmányozni. Maradandó becsű az Erzsébet-emlékmű pályaműveinek reprodukciója is (1916), valamint az 1913-ban közölt népművészeti sorozat. Egészen különleges adománya volt a Magyar Iparművészetnek az „Atila királról ének” és a „Régi Kalotaszeg” fűves-gyökeres művészi formájú kiadványa. Midőn ezekre itt egyszerűen utalunk, nem állhatjuk meg, hogy a lapnak három szélesebb medrű, hathatós akciójáról meg ne emlékezzünk, amelyek közvetlenül bekapcsolódnak iparművészeti életünkbe. Ezek a színház, a ruhadivat és az egyházi iparművészet fejlesztése érdekében közölt sorozatos cikkek és képek.

Nem közömbös, hogy a színház díszletei s az iparművészeti technikákkal előállított kellei mily művészeti színvonalon állanak. A színház a közönség ízlését hathatósan irányítja s ezért okos gondolat volt odahatni,

hogy a színpad képe az eddiginél művészebb, stílusosabb legyen. Valóban, ezen a téren ma már haladásról beszélhetünk, holott eddig legföljebb ha a külföldtől vettünk át egy s más nem is kiváló újítást. A ruhadivat kormányzásába beleszólni már sokkal nehezebb, de a Magyar Iparművészet szerkesztője erre is vállalkozott. Nincs terület, amelyen minden képzelhető ízléstelenség szabadabban burjánozhatna fel, mint a ruhadivaté. A legszebb parlag azonban, amelyet a „Magyar Iparművészet” termővé formált: az egyházi művészet. Kemény, nehéz munka volt ez is; számos cikk szól róla az 1908—1916. évfolyamokban. Templomaink művészi díszje és iparművészeti szerelménye állandó keresletet, tehát állandó munkát biztosíthat java mestereinknek. Viszont a templom állandó hirdetőjévé válhatik az ihletett művészetnek, a mi szempontunkból is termékeny lehet tehát a befolyása. Templomaink művészeti szempontból két bajt szenvedtek el nemzedékeken át: a helytelen restaurálást és a külföldi gyári portékával való felszerelést. Míg az első baj sok műemlékünket eltorzította, addig a másik művészietlen arculatot adott nekik rossz festéseivel, értéktelen bazarholmijával, gyári ízlésével, azonfelül alaposan eret is vágott a külföldi import révén nemzeti kincsünkön. Az Iparművészeti Társulat már egyszer megmutatta, hogy nemcsak mindent meg tudunk csinálni idehaza is, hanem hogy a hazai munka jobb is, művészebb is, mint amit eddig importáltak. Azt hisszük, hogy a „Magyar Iparművészet”-nek ez az okos és nemes akciója egészséges és reményteljes. Kívánjuk, hogy úgy legyen: iparművészetünknek sok ága új életre kelhet, ha továbbra is oly szép eredmények kísérik ezt a propagandát, mint eddig.

Ebből a felsorolásból látható, hogy a lap céltudatosan ápolta a mult kincseit, ereklyéit és szorgosan foglalkozott a jelenel. Nekünk legkedvesebb mégis a kötet sorban felhalmozott munkának az a része, amely okos előrelátással a jövő számára dolgozik. Meg vagyunk győződve, hogy ez az erő kifejtés nem hiábavaló.

